

Психологічні детермінанти деформацій правосвідомості у контексті колізій законодавства

А. В. Погоріленко

Національна академія внутрішніх справ, Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: apohorilenko@gmail.com

Paper received 05.02.21; Accepted for publication 20.02.21.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2021-246IX97-15>

Анотація. У даному дослідженні проводиться аналіз психологічних наслідків існування законодавчих колізій у сфері базових людських прав та конституційних принципів у аспекті їх впливу на правосвідомість. Виявлено, що обмеження правоздатності людини до періоду з народження до смерті, легалізація практики абортів на фоні закріплених у Конституції України принципів поваги до людини, її життя та здоров'я, честі та гідності, недоторканності та безпеки, руйнує ціннісну парадигму правосвідомості громадян, що призводить до формування психологічного дозволу на аборт та зниження народжуваності на теренах нашої держави. Було запропоновано ряд підходів до законотворення, що дозволять нівелювати деструктивний вплив вказаних законодавчих колізій на правосвідомість громадян.

Ключові слова: правосвідомість; цінність життя; народжуваність; аборт; законодавство.

Вступ. Правосвідомість як один з проявів свідомості містить ряд характерних елементів, одним з яких виокремлюється повага до існуючого законодавства, повага до права як такого [1, с. 157]. З іншого боку, як вказує М.Є. Черкас, «Посиленню деформаційних явищ у суспільній правосвідомості України сприяють суперечності в різних галузях законодавства й правоохоронній системі в цілому. [...] Безпосередньою причиною виникнення деформації правової свідомості є стан основних елементів механізму правового регулювання» [2, с.175].

Конституція України [3] є Основним Законом України, який, як встановлює його стаття 8, має найвищу юридичну силу. Стаття 3 даного нормативно-правового акту встановлює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. В свою чергу, відповідно до статті 27 Конституції України, кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини. Закріплення вказаних гуманістичних ідей та принципів в Основному Законі України обумовлює формування конструктивного правового світогляду в громадян, за якої людина, її життя, здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпека є центральними елементами ціннісної парадигми.

З іншого боку, Цивільний Кодекс України [4], Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я» [5] та ряд інших нормативно-правових актів допускають здійснення законного абортів, який, як буде продемонстровано, є легалізованою формою вбивства. Вказане може мати неоднозначні наслідки на розвиток суспільної правосвідомості, зокрема її ціннісного аспекту.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо за необхідне дослідити психологічний вплив законодавчих колізій у сфері базових людських прав та конституційних принципів на правосвідомість громадян та запропонувати підходи, які можуть бути використані в законотворчій діяльності для усунення можливих деструктивних психологічних наслідків.

Короткий огляд публікацій за темою. Вивченню правосвідомості присвятили свої праці такі вчені як

І.А. Ільїн [6], Ю. Ю. Калиновський [7], М.Є. Черкас [8], Г.П. Клімова [9], Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян та О. П. Дзюбань [10], А.А. Батанов [11] та інші дослідники. Явище деформацій правосвідомості досліджували такі науковці як М. П. Требін [12], А.С. Ткачук [13] та інші вчені. Питання впливу законодавства на формування правосвідомості вивчав В.В. Савенко [14], М.Є. Черкас [15]. Таким чином, психологічні аспекти правосвідомості, її деформацій та впливу законодавства на неї є, в загальному, опрацьованими науковцями. Тим не менше, психологічний вплив законодавчих колізій України в сфері базових людських прав та конституційних принципів на правосвідомість громадян практично не вивчався, чим і обумовлюється новизна та актуальність даної статті.

Ціль дослідження. Метою даного дослідження є дослідження психологічного впливу законодавчих колізій у сфері базових людських прав та конституційних принципів на правосвідомість громадян, а також розробка підходів, які можуть бути використані в законотворчій діяльності для усунення можливих деструктивних психологічних тенденцій.

Матеріали і методи. Для проведення даного дослідження використовувалися праці науковців України, США, Великобританії та інших країн, праці яких торкаються питання дослідження правосвідомості, проблеми деформації правосвідомості, впливу законодавства на формування та деформування правосвідомості. Найвні колізії у сфері базових прав та конституційних принципів були виявлені на основі аналізу Конституції України, Цивільного Кодексу України, Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» та інших нормативно-правових актів, що торкаються питання прав людини, законодавчого визначення статусу людини як учасника правовідносин. Дослідження впливу законодавчих колізій на правосвідомість громадян здійснювалося на основі наявних статистичних даних щодо рівня народжуваності в Україні, кількості проведених абортів, дослідження демографічних та психологічних тенденцій Європейських країн в історичному зрізі, зокрема з моменту, коли законодавство у сфері базових людських прав пережило зміни, пов'язані з нівелюванням цінності людини, її життя та здоров'я, честі та гідності, недоторканності та безпеки

тощо. Під час роботи використовувалися такі наукові методи як аналіз, синтез, індукція, системний метод, методи збору та узагальнення інформації, зокрема щодо психологічних явищ.

Результати та їх обговорення. Як зазначалося вище, Конституція України визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Право на життя надається кожній людині, є невід'ємним та захищається державою. Таким чином, Основний Закон України встановлює правопорядок, у якому кожен громадянин, незалежно від віку, особливостей розвитку, статі та інших ознак, може почуватися захищеним та важливим.

Цивільний Кодекс України (далі – ЦКУ), на противагу Конституції України, встановлює цілком протилежні принципи. В той час, як ст. 24 ЦКУ зводить поняття людини до поняття фізичної особи, його ст. 25 в абзаці першому ч.2 вказує, що цивільна правосдатність фізичної особи виникає у момент її народження. Отже, дані положення позбавляють будь-яких прав людину до відповідного етапу життєвого циклу.

Безумовно, наявність таких норм в законодавстві України нівелює конструктивний вплив на правосвідомість громадян гуманістичних ідей, встановлених у статтях 8 та 27 Конституції України щодо цінності кожної людини, її життя та здоров'я, недоторканності та безпеки, честі та гідності. Подальший руйнівний психоемоційний вплив чиниться через запровадження практики абортів, або ж легалізованого позбавлення життя дитини до її народження.

Йдеться, зокрема, про запроваджене в ст. 57 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» положення, яким передбачено, що, з метою охорони здоров'я жінки їй надається можливість особисто вирішувати питання про материнство, що, послідовно, забезпечує можливість існування у ч. 6 ст. 281 ЦКУ та у ст. 50 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» положень про штучне переривання вагітності (аборт). У даних нормах зазначається що аборт може бути здійснений *за бажанням* жінки при строку вагітності не більше 12 тижнів¹.

Психологічний вплив вказаних положень ЦКУ та інших вищезазначених нормативно-правових актів із принципами поваги до цінності людського життя, її гідності та честі, недоторканності та безпеки, закріпленими у ст.ст. 8 та 27 Основного Закону України, виявляється у поступовому знеціненні людського життя у правосвідомості громадян та формуванні внутрішнього дозволу на вчинення абортів, що і виявилось у більшій ніж 40 мільйонах абортів за роки незалежності України [16]. Станом на сьогодні в Україні також спостерігається надзвичайно низька народжуваність [17]. Однією з причин вказаного явища є запровадження абортивної культури, емоційним ефектом якої є небажання населення продовжувати людський рід, або ж

обмеження однією чи двома дітьми на сім'ю. Наслідки такої культури можна прослідкувати на прикладі європейських країн. Так, у 1950 році відбулася масова легалізація абортів у більшості Європейських країн [18, с. 531], після чого з'явилася значна тенденція до падіння народжуваності. В той час, як у 1950 році середній показник фертильності (*кількість дітей на одну жінку* - автор) країн Європи сягав 2.7 одиниць, то вже в 2015 році цей показник сягає лише 1.6 [19], що свідчить про нездатність Європи самостійно відтворити себе². Станом на 2012 рік, 48% чоловіків з корінного населення Німеччини погодилися, що можливо мати цілком щасливе життя без дітей, при тому що їх позицію розділяють лише 15% їхніх татусів [20, с.25].

Таким чином, враховуючи негативний приклад Європи, щоб запобігти подальшому розвитку деструктивних психологічних тенденцій внаслідок позбавлення правосдатності ненароджених людей та легалізації абортів (*де-факто, вбивства*), варто внести зміни до законодавства України, базуючись, при цьому, на принципах поваги до людського життя у відповідності до біологічних фактів про його початок. Так, загальновідомим є положення про те, що людське життя починається в момент зачаття. Вказане було підтверджене в США 5212 біологами з 1 058 академічних закладів, які вказали, що людське життя починається в момент зачаття [21]. Таким чином, цінність людського життя зберігається незалежно від етапу його розвитку. Отже, для повернення конструктивних ціннісних установок у правосвідомість громадян, варто внести зміни до абзацу першого ч.2 ст. 25 ЦКУ, вказавши, що цивільна правосдатність фізичної особи виникає у момент її зачаття. При цьому абзац другий ч.2 ст.25 ЦКУ потребує виключення у зв'язку з відсутністю необхідності його існування за результатом пропонуванних змін до абзацу першого ч.2 ст.25 ЦКУ. Положення ч. 6 ст. 281 ЦКУ, ст. 50 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» (щодо можливості вчинення абортів) також потребують змін, а саме скасування дозволу на вчинення абортів на будь-яких строках вагітності з врахуванням виключень, коли його проведення є можливим із одночасним збереженням поваги до цінності життя дитини та матері (як-от позаутробна вагітність). Для забезпечення психологічного ефекту визначеності пропонується також ч. 1 ст. 281 ЦКУ викласти в наступній редакції: *«Фізична особа має невід'ємне право на життя з моменту зачаття до природної біологічної смерті»*.

Висновки. У даному дослідженні було виявлено, що обмеження цивільної правосдатності людини, а саме позбавлення її будь-яких прав до народження, легалізація практики переривання життя дитини чинять руйнівний вплив на ціннісний аспект правосвідомості громадян, оскільки в даному випадку спостерігається колізія Цивільного Кодексу України та Закону України

¹ Варто зазначити, що, на противагу вищезазначеним положенням ст. 57 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я», аборт не здійснюється для охорони здоров'я жінки, а з будь-якою, визначеною самостійно, метою. Серед іншого, даний факт формує той чи інший ступінь зневаги до права у правосвідомості громадян, як наслідок непослідовності положень законодавства.

² Для забезпечення відтворюваності населення мінімальний показник має сягати 2.1, де 2 одиниці необхідні для компенсації природної смертності чоловіка і жінки, що дають нове життя, 0.1 – компенсація можливих непередбачуваних смертей, дисбалансу між кількістю чоловіків та жінок тощо.

«Основи законодавства про охорону здоров'я» та інших нормативно-правових актів із принципами, викладеними в статтях 8 та 27 Конституції України. В той час, як стаття 27 Основного Закону України визначає безумовне право будь-якої людини на життя, а її стаття 8 – людину, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпеку найвищою соціальною цінністю, Цивільний кодекс та Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я» легалізують вбивство найменш захищених людей, а саме ненароджених.

Безумовно, вказані невідповідності та законодавчо закріплені порушення принципів, викладених у Основному Законі України, призводять до викривлення правосвідомості громадян, зокрема її ціннісного аспекту, що виявилось у більш ніж 40 мільйонах абортів за роки

незалежності України та критичному зменшенню народжуваності на теренах нашої держави. Крім того, непослідовність законотворення призводить до поступового формування зневаги до права як такого.

Було запропоновано внесення змін до Цивільного Кодексу України, Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я», які дозволять усунути деструктивний вплив законодавчих колізій у сфері базових людських прав та конституційних принципів на правосвідомість громадян, а саме сприятимуть відновленню розуміння цінності людського життя та неможливості порушення його недоторканності на будь-якому етапі її розвитку, включно з етапом до народження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваль І. М. Правосвідомість особи як критерій визначення її правового менталітету. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка" (Юридичні науки)*. 2015. №825. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_825_27 (дата звернення: 10.11.2019)
2. Черкас М. Є. Чинники, що впливають на формування правосвідомості в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. №3. URL: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-172-182.pdf (дата звернення: 10.11.2019)
3. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР станом на 08.09.2020 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>;
4. Цивільний Кодекс України: закон України від 16.01.2003 року № 435-IV станом на 25.12.2020 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356
5. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 року № 2801-XII станом на 25.12.2020 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19
6. Ильин И. А. О сущности правосознания. Москва: Рагорть, 1993. 225 с.
7. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність: монографія. Харків: Право, 2008. 288 с.
8. Черкас М. Є. Правосвідомість та її функції в механізмі правового регулювання : монографія. Харків: Право, 2014. 156 с.
9. Клімова Г.П. Правосвідомість: до теорії питання. Актуальні питання інноваційного розвитку. 2012. №2. С.35-41. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apir_2012_2_8.pdf (дата звернення: 26.12.2020 року)
10. Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: монографія / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. Харків: Право, 2009. 352 с.
11. Батанов А.А. Понятие правового сознания в отечественной психологии. Известия Самарского научного центра Российской академии наук. 2009. Т.11, №4. С.89-93. URL: http://www.ssc.smr.ru/media/journals/izvestia/2009/2009_4_89_93.pdf (дата звернення: 26.12.2020 року);
12. Требін М.П. Деформація правосвідомості: сутність та форми прояву. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2016, №2 (29). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/deformatsiya-pravosvidomosti-sutnist-ta-formi-proyavu.pdf> (дата звернення: 10.11.2019)
13. Ткачук А.С. Деформації правосвідомості: їх сутність та наслідки. / А.С.Ткачук. Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін та ін. Мінмолодьспорт України, НУ ОЮА. Одеса: Фенікс, 2011. Вип. 43. С.56 - 63. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1534> (дата звернення: 26.12.2020 року);
14. Савенко В.В. Вплив закону на формування правосвідомості людини в громадянському суспільстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2014 №6-1 (т.1). URL: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo06/part_1/16.pdf (дата звернення: 10.11.2019).
15. Черкас М.Є. Актуальні проблеми формування правосвідомості в Україні. *Право та інновації*. 2015. №4 (12). С.169-175.
16. Україна 2032: демографічні показники. Укрінформ. 20.06.2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-preshall/2721627-ukraina-2032-demograficni-pokazniki.html> (дата звернення: 26.12.2020 року)
17. Рождаемость в Украине установила антирекорд, или Демографическая катастрофа в 5 графиках. Ліга.Бизнес. 26.02.2020 року. URL: <https://biz.liga.net/all/all/article/rojdaemost-v-ukraine-ustanovila-antirekord-ili-demograficheskaya-katastrofa-v-5-grafikah> (дата звернення: 26.12.2020 року)
18. Coleman, D. A. Contrasting Age Structures of Western Europe and of Eastern Europe and the Former Soviet Union: Demographic Curiosity or Labor Resource? *Population and Development Review*. 1993. №19 (3). С. 523. doi:10.2307/2938465
19. Total fertility: Africa, World, Europe. Demographics.at. URL: www.demographics.at/fertility.html (дата звернення: 26.12.2020 року)
20. Murgatroyd S. Rethinking the Future - Six Patterns Shaping a New Renaissance. FutureThink Press. 2012.
21. Jacobs S. Biologists' Consensus on 'When Life Begins'. University of Chicago. 2018. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3211703 (дата звернення: 26.12.2020 року).

REFERENCES

1. Koval I. Legal awareness person as a criterion for determining its legal mentality. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika" (Iurydychni nauky)*. 2015. №825. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_825_27 (date

- of reference: 10.11.2019);
2. Cherkas M. Factors Affecting the Formation Legal Awareness in Ukraine. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2016. №3. URL: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-172-182.pdf (date of reference: 10.11.2019);
  3. The Constitution of Ukraine: the law of Ukraine of 28.06.1996 № 254k / 96-VR as of 08.09.2020. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 1996, № 30, art. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (date of reference: 10.11.2019);
  4. Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003 № 435-IV as of December 25, 2020. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 2003, №№ 40-44, p.356;
  5. *Osnovy zakonodavstva pro okhoronu zdorovia: Law of Ukraine of 19.11.1992 № 2801-XII as of 25.12.2020. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 1993, № 4, p.19;
  6. Ylyn Y. *O sushchnosti pravosoznanyia*. Moskva: Rahort, 1993. 225 p.;
  7. Kalynovskyĭ Yu. *Pravosvidomist ukraïnskoho suspilstva: geneza ta suchasnist: monohrafiia*. Kharkiv: Pravo, 2008. 288 p.;
  8. Cherkas M. *Pravosvidomist ta її funktsii v mekhanizmi pravovoho rehuliuвання: monohrafiia*. Kharkiv: Pravo, 2014. 156 p.;
  9. Klimova G. *Legal awareness: the theory of matter. Aktualni pytannia innovatsiinoho rozvytku*. 2012. №2. P.35-41. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apir_2012_2_8.pdf (date of reference: 26.12.2020);
  10. *Pravosvidomist i pravova kultura yak bazovi chynnyky derzhavotvorchoho protsesu v Ukraini: monohrafiia / L. Herasina, O. Danylian, O. Dzoban and others*. Kharkiv: Pravo, 2009. 352 p.;
  11. Botanov A. *Concept of legal consciousness of domestic psychology. Yzvestyia Samarskoho nauchnoho tsentra Rosyĭskoĭ akademyy nauk*. 2009. V.11, №4. P.89-93. URL: http://www.ssc.smr.ru/media/journals/izvestia/2009/2009_4_89_93.pdf (date of reference: 26.12.2020 roku);
  12. Trebin M. *Deformatsiia pravosvidomosti: sutnist ta formy proiavu. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiiia Ukraïny imeni Yaroslava Mudroho»*. 2016, №2 (29). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/deformatsiya-pravosvidomosti-sutnist-ta-formi-proyavu.pdf> (date of reference: 10.11.2019);
  13. Tkachuk. A. *Deformatsii pravosvidomosti: yikh sutnist ta naslidky. / A.Tkachuk. Aktualni problemy polityky: zb. nauk. pr. / redkol.: S. V. Kivalov (holov. red.), L. I. Kormych (zast. holov. red.), Yu. P. Alenin ta in. Minmolodsport Ukrainy, NU OIuA. Odesa: Feniks, 2011. Vyp. 43. P.56 - 63. URL: http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1534* (date of reference: 26.12.2020);
  14. Savenko V. *Vplyv zakonu na formuvannia pravosvidomosti liudyny v hromadianskomu suspilstvi. Naukovyi visnyk Kheronskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia «Iurydychni nauky»*. 2014 №6-1 (t.1). URL: http://www.lj.kheron.ua/2014/pravo06/part_1/16.pdf (date of reference: 10.11.2019);
  15. Cherkas M. *Aktualni problemy formuvannia pravosvidomosti v Ukraini. Pravo ta innovatsii*. 2015. №4 (12). P.169-175;
  16. *Ukraina 2032: demohrafichni pokaznyky. Ukrinform*. 20.06.2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-preshall/2721627-ukraina-2032-demograficni-pokaznyki.html> (date of reference: 26.12.2020 roku);
  17. *Rozhdaemost v Ukrainy ustanovyla antyrekord, yly Demohrafycheskaia katastrofa v 5 hrafykakh. Liha.Byznes*. 26.02.2020 roku. URL: <https://biz.liga.net/all/all/article/rozhdaemost-v-ukraine-ustanovila-antirekord-ili-demografichskaya-katastrofa-v-5-grafikah> (date of reference: 26.12.2020 roku);

Psychological determinants of legal conscience deformations in the context of legislative conflicts

A. V. Pohorilenko

Abstract. In this paper author analyzes the psychological consequences of the existence of legislative conflicts in the field of basic human rights and constitutional principles in terms of their impact on legal conscience. As revealed, restriction of a person's legal capacity to the period from birth to death and legalization of abortion destroys the value paradigm of citizens', develops a psychological permit for abortion and reduce the birth rate in our country. A number of approaches to legislative activity were proposed to eliminate the destructive impact of these legislative conflicts on the legal conscience of citizens.

Keywords: *legal conscience; value of life; birth rate; abortion; legislation.*